

Katarzyna Przybyła

Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu

**RELACJE SPOŁECZNO-EKONOMICZNE
W PODREGIONACH DOLNEGO ŚLĄSKA**

Streszczenie: W artykule przeprowadzono analizę sytuacji społeczno-ekonomicznej występującej w podregionach Dolnego Śląska klasyfikowanych, zgodnie z Nomenklaturą Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NTS), na poziomie NTS 3. Dokonano również próby wykazania wewnętrznych różnicowań mających miejsce w regionie. Badaniu poddano następujące wielkości: wydatki i dochody budżetów w przeliczeniu na mieszkańca, stopę bezrobocia rejestrowanego, przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto, liczbę podmiotów zarejestrowanych oraz jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON, nakłady inwestycyjne i wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach oraz przyrost naturalny i migracje ludności. Do badania zgromadzono przestrzenne szeregi danych dla roku 2008.

Słowa kluczowe: podregiony, relacje społeczno-ekonomiczne.

1. Wstęp

Celem artykułu jest analiza sytuacji społeczno-ekonomicznej występującej w podregionach Dolnego Śląska oraz próba wykazania wewnętrznych różnicowań istniejących w regionie.

Tabela 1. Powierzchnia oraz stan ludności podregionów dolnośląskich

Jednostka terytorialna	Powierzchnia ogółem (km ²)	Ludność ogółem
DOLNOŚLĄSKIE	19 947	2 877 059
Podregion jeleniogórski	5 571	578 265
Podregion legnicko-głogowski	3 472	448 622
Podregion wałbrzyski	4 179	677 218
Podregion wrocławski	6 432	540 792
Podregion m. Wrocław	293	632 162

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS-u.

Województwo dolnośląskie położone jest w południowo-zachodniej części Polski; obejmuje powierzchnię 19 947 km²; graniczy z Czechami na południu, z Niemcami na zachodzie, z woj.: lubuskim i wielkopolskim na północy oraz opolskim na

wschodzie. Utworzone zostało z byłych województw: wrocławskiego, jeleniogórskiego, wałbrzyskiego i legnickiego oraz niewielkich części kaliskiego i leszczyńskiego. Składa się z pięciu podregionów klasyfikowanych zgodnie z Nomenklaturą Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NTS) na poziomie NTS 3. Są to podregiony: wrocławski (6432 km²), miasto Wrocław (293 km²), jeleniogórski (5571 km²), wałbrzyski (4179 km²) oraz legnicko-głogowski (3472 km²) – por. tab. 1, rys. 1.

Rys. 1. Województwo dolnośląskie – podregiony

Źródło: dane GUS, <http://www.stat.gov.pl>

2. Analiza sytuacji społeczno-ekonomicznej w podregionach

Istotnym miernikiem sytuacji społeczno-ekonomicznej badanych obszarów są dochody i wydatki budżetowe¹ w przeliczeniu na 1 mieszkańca (por. rys. 2, tab. 2). Są one powiązane m.in. z poziomem aktywności gospodarczej, warunkami życia w podregionie, jak i możliwościami oraz skutecznością władz lokalnych. Zwraca uwagę, iż we wszystkich analizowanych jednostkach wydatki budżetowe przewyższały dochody, przy czym w podregionie m. Wrocław zarówno wydatki, jak i docho-

¹ Rozumiane jako suma dochodów (wydatków) wszystkich gmin leżących na terenie poszczególnych podregionów.

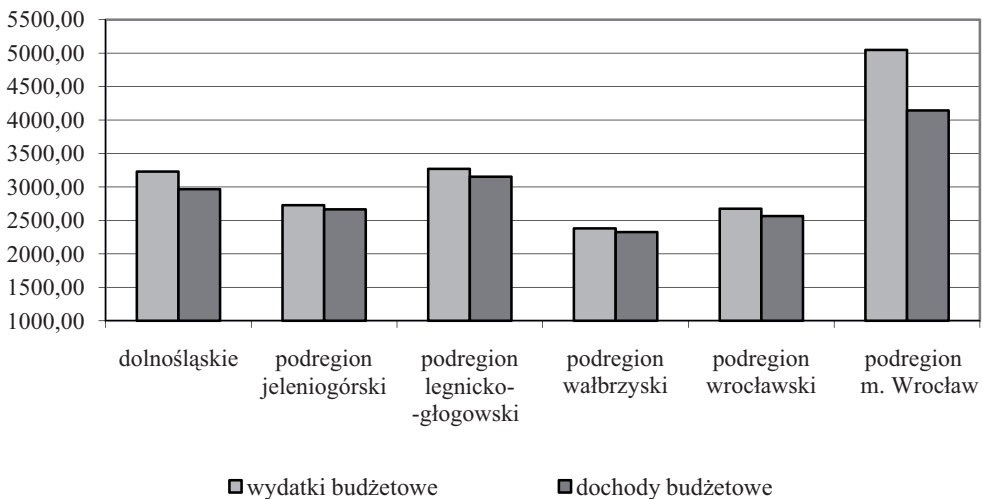
dy były zdecydowanie najwyższe (wydatki drugiego pod względem analizowanych wielkości podregionu legnicko-głogowskiego stanowiły 65% wydatków podregionu m. Wrocław, dochody stanowiły 76% dochodów podregionu m. Wrocław). Jednocześnie jednak relacja: wydatki/dochody najmniej korzystnie kształtowała się także w podregionie m. Wrocław (por. tab. 1), co wynikało prawdopodobnie z dużej aktywności inwestycyjnej miasta.

Podregionem cechującym się najniższym poziomem omawianych wielkości był podregion wałbrzyski, jego wydatki stanowiły 47% wydatków podregionu m. Wrocław, dochody zaś 56% dochodów podregionu m. Wrocław.

Tabela 2. Wydatki i dochody budżetów w przeliczeniu na mieszkańca w 2008 r.

Jednostka terytorialna	Wydatki ogółem (zł)	Dochody ogółem (zł)	Wydatki/dochody
DOLNOŚLĄSKIE	3229,90	2966,81	1,09
Podregion jeleniogórski	2727,31	2664,77	1,02
Podregion legnicko-głogowski	3269,13	3151,31	1,04
Podregion wałbrzyski	2379,38	2324,50	1,02
Podregion wrocławski	2673,46	2564,41	1,04
Podregion m. Wrocław	5046,84	4143,11	1,22

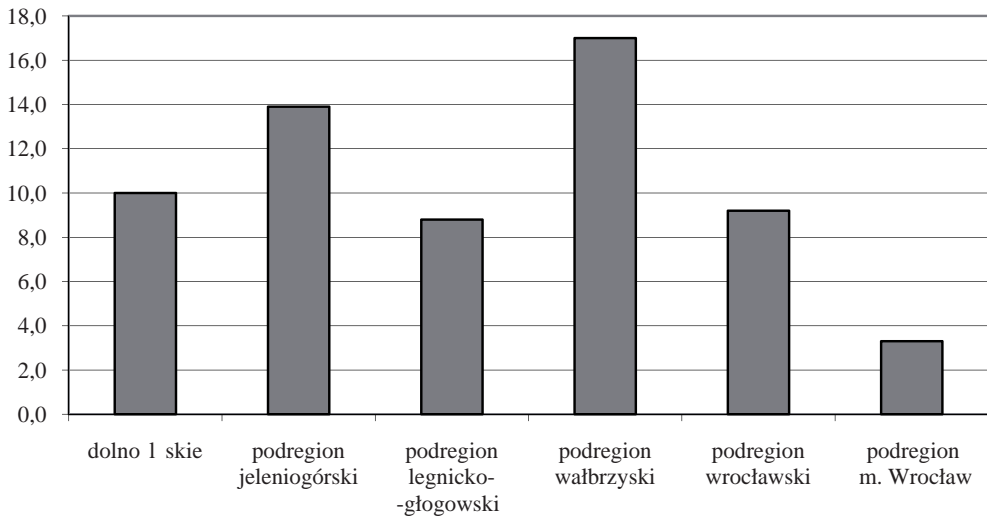
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS-u.

Rys. 2. Dochody i wydatki budżetowe w przeliczeniu na mieszkańca w 2008 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS-u.

Podregiony cechujące się w 2008 r. najwyższym poziomem dochodów budżetowych wyróżniały się zarazem niską stopą bezrobocia (por. rys. 3). W podregionie m. Wrocław stopa bezrobocia wyniosła 3,3%, można więc stwierdzić, że rejestrowane bezrobocie miało charakter frykcyjny. Podregiony legnicko-głogowski (8,8%) oraz wrocławski (9,2%) wyróżniały się stopą bezrobocia niższą od średniej właściwej dla województwa (10%). W przypadku podregionu wrocławskiego stosunkowo niska stopa bezrobocia powiązana jest niewątpliwie ze zjawiskiem dojazdów do pracy oraz ze świadczeniem usług na rzecz miasta Wrocławia. Zdecydowanie najgorszej sytuacji przedstawiała się w podregionie wałbrzyskim (17%), w którym badana wielkość przyjęła wartość gorszą od średniej właściwej dla całego województwa czy kraju (9,5%).

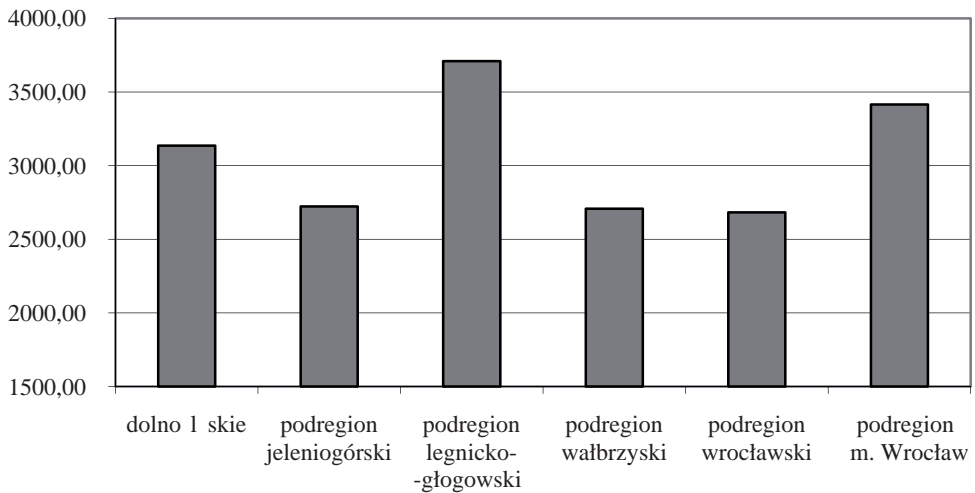

Rys. 3. Stopa bezrobocia rejestrowanego w 2008 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS-u.

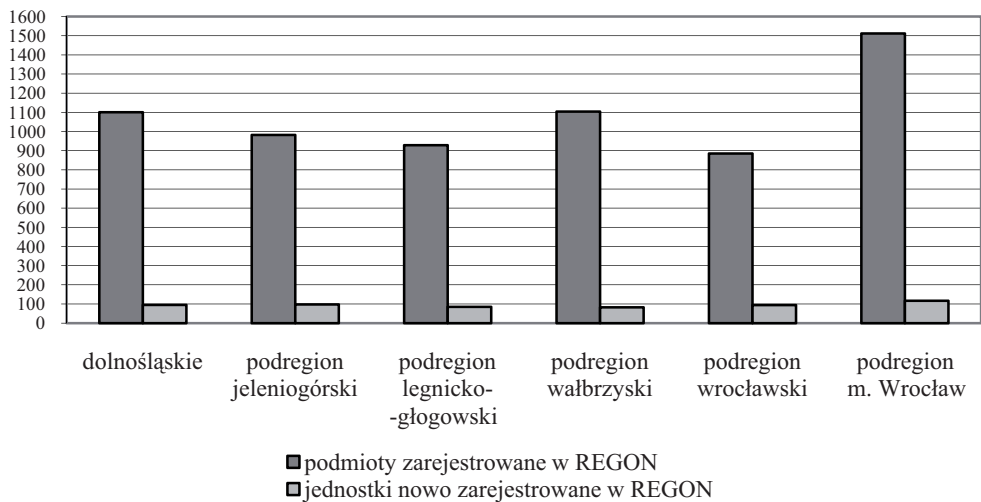
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w 2008 r. było zdecydowanie najwyższe w podregionach: legnicko-głogowskim oraz m. Wrocław (por. rys. 4). W pozostałych badanych jednostkach terytorialnych było niższe od średniego, właściwego dla woj. dolnośląskiego, a jednocześnie wzajemnie zbliżone. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w podregionie wrocławskim stanowiło ok. 72% wynagrodzenia właściwego dla podregionu legnicko-głogowskiego, a w podregionach jeleniogórskim i wałbrzyskim ok. 73% przeciętnego wynagrodzenia w najlepszej pod tym względem jednostce.

Istotnym wskaźnikiem poziomu aktywności gospodarczej i społecznej jest liczba podmiotów nowo powstających oraz funkcjonujących na obszarze jednostki terytorialnej (por. rys. 5). Podregionem cechującym się zdecydowanie największą liczbą

Rys. 4. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w 2008 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS-u.

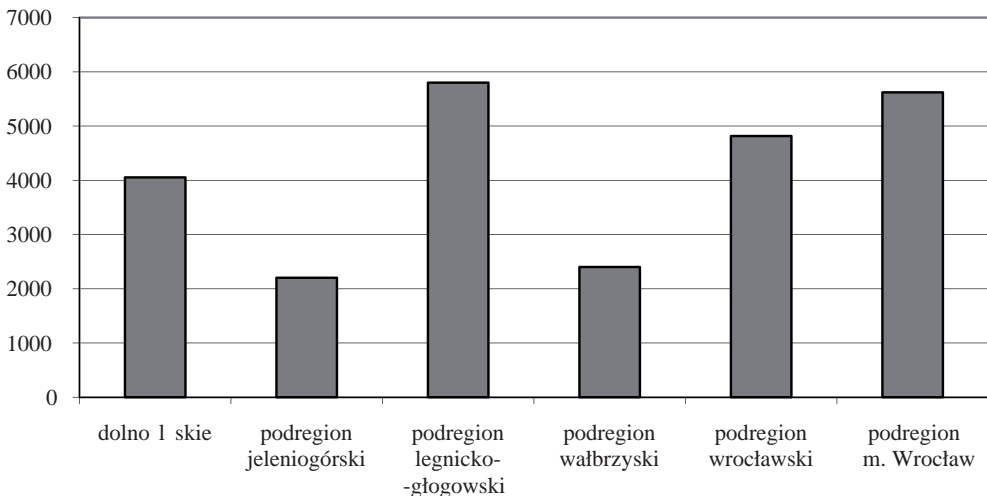
Rys. 5. Podmioty zarejestrowane oraz jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w 2008 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS-u.

podmiotów zarejestrowanych oraz nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON jest podregion m. Wrocław, w którym na każde 10 tys. mieszkańców przypadają 1512 funkcjonujących, a jednocześnie 117 nowych podmiotów gospodarki narodowej. W podregionie wałbrzyskim w 2008 r. liczba istniejących jednostek była większa

od średniej właściwej dla województwa, jednocześnie jego mieszkańcy najrzadziej tworzyli nowe podmioty (odpowiednio 1104 i 82 jednostek/10 tys. ludności), co dziwi, szczególnie w sytuacji utrzymującego się wysokiego bezrobocia w regionie. Podregion wrocławski cechujący się najniższą liczbą podmiotów zarejestrowanych przewyższył jednocześnie podregiony legnicko-głogowski i wałbrzyski pod względem liczby nowo tworzonych jednostek (odpowiednio 885 i 94 jednostki/10 tys. ludności).

Nakłady inwestycyjne ponoszone są w związku z odtwarzaniem zużywających się środków produkcji i z powiększaniem ich zasobów. Umożliwiają utrzymanie produkcji na dotychczasowym poziomie lub też jej wzrost. Świadczą o potencjale przedsiębiorstw, ich możliwościach konkurowania. Inwestycje odzwierciedlają perspektywy rozwojowe firm, ich szanse utrzymania się na rynku, unowocześniania bazy produkcyjnej, powiązane są też z wartością rynkową firmy². Wartość brutto posiadanych przez przedsiębiorstwo środków trwałych to ich wartość początkowa, wynikająca z ceny nabycia lub kosztu wytworzenia.

Rys. 6. Nakłady inwestycyjne i wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca w 2008 r.

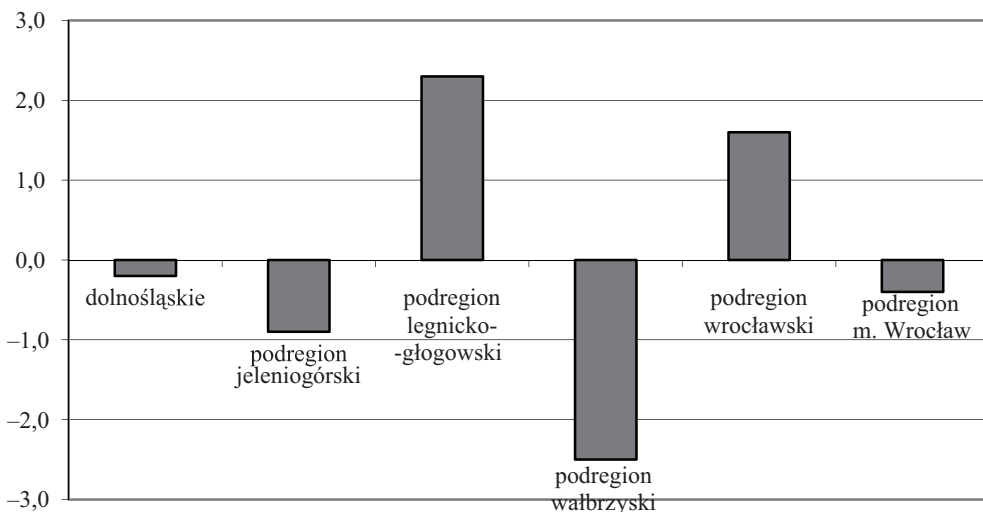
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS-u.

W grupie badanych podregionów (por. rys. 6) najwyższym poziomem nakładów inwestycyjnych wraz z wartością brutto środków trwałych w sektorze przedsiębiorstw cechował się podregion legnicko-głogowski (w przeliczeniu na 1 mieszkańca).

² A. Mielczarek, *Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach handlowych*, Wydawnictwo Instytutu Logistyki i Magazynowania, Logistyka.net.pl, <http://www.logistyka.net.pl>.

ca – 5802 zł). Jest to powiązane m.in. z funkcjonowaniem na jego obszarze jednego z największych polskich przedsiębiorstw – Kombinatu Górniczo-Hutniczego Miedzi „Polska Miedź” SA³. W podregionie m. Wrocław badana wielkość wyniosła 5622 zł, natomiast we wszystkich pozostałych ukształtowała się na poziomie poniżej 5000 zł. Wartość nakładów inwestycyjnych oraz środków trwałych brutto w podregionie jeleniogórskim w 2008 r. wynosiła ok. 38% wielkości właściwej dla najlepszego obszaru.

Kolejnym zastosowanym miernikiem jest przyrost naturalny w przeliczeniu na 1000 mieszkańców (por. rys. 7). W dwóch podregionach: legnicko-głogowskim i wrocławskim zanotowano dodatni przyrost naturalny. Badane zjawisko ukształtowało się najgorzej w podregionie wałbrzyskim, gdzie wartość wskaźnika wyniosła –2,5.

Rys. 7. Przyrost naturalny na 1000 ludności w 2008 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS-u.

Dobrym miernikiem sytuacji społeczno-ekonomicznej w podregionach jest również saldo migracji. Dodatnie saldo świadczy o atrakcyjności jednostki terytorialnej dla mieszkańców oraz osób z innych obszarów, podczas gdy ujemne może być przyczynkiem do stwierdzenia niekorzystnych zjawisk w niej zachodzących. Zauważyć można, że spośród pięciu badanych podregionów jedynie w dwóch (wrocławskim i m. Wrocław) saldo migracji ogółem przyjęło wartości dodatnie (por. tab. 3).

³ W rankingu największych polskich firm w 2009 r. „Pięćsetka Polityki” KGHM Polska Miedź SA ułokował się na 10. miejscu.

Tabela 3. Migracje w 2008 r.

Jednostka terytorialna	Saldo migracji wewnętrznych (liczba osób)	Saldo migracji zagranicznych (liczba osób)	Saldo migracji ogółem (liczba osób)	Wskaźnik migracji (na 1000 mieszkańców)
DOLNOŚLĄSKIE	526	-1 686	-1160	-0,4
Podregion jeleniogórski	-425	-752	-1177	-2,0
Podregion legnicko-głogowski	-982	-183	-1165	-2,6
Podregion wałbrzyski	-1025	-628	-1653	-2,4
Podregion wrocławski	2929	-277	2652	4,9
Podregion m. Wrocław	29	154	183	0,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS-u.

Całościowo najkorzystniej sytuacja kształtowała się w podregionie wrocławskim, co było efektem przede wszystkim istotnych migracji wewnętrznych. Wiąże się to prawdopodobnie ze zjawiskiem przemieszczania się ludności miejskiej (głównie z Wrocławia) na tereny podmiejskie, jak i z przeprowadzkami z innych podregionów, mającymi na celu przybliżanie się do atrakcyjnego wrocławskiego rynku pracy. Miasto Wrocław jako jedyne zanotowało dodatnie saldo zarówno migracji wewnętrznych, jak i zagranicznych. Podregiony: jeleniogórski, legnicko-głogowski oraz wałbrzyski cechowały się zbliżonymi, niekorzystnymi wartościami wskaźnika migracji (saldo migracji ogółem/liczba ludności ogółem $\times 1000$), przy czym najgorszą wartość przybrał on dla podregionu legnicko-głogowskiego.

3. Podsumowanie

W wielu dokumentach (np. strategii rozwojowe, rankingi atrakcyjności inwestycyjnej) województwo dolnośląskie ujmowane jest – a w konsekwencji postrzegane – jako jednolita całość. Tymczasem nawet niepgłębiona analiza pozwala dostrzec duże wewnętrzne zróżnicowanie regionu. Podregion m. Wrocław przyjmował najlepsze wartości dla większości użytych w badaniu mierników sytuacji społeczno-ekonomicznej, dla pozostałych zaś plasował się przeważnie powyżej przeciętnej. Pozytywnie sytuacja przedstawiała się również w podregionie legnicko-głogowskim, jednak słabe wyniki pod względem liczby podmiotów zarejestrowanych i nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON oraz wskaźnika migracji pozwalają mniemać o zbyt dużej koncentracji wokół dominującej w regionie jednostki gospodarczej. Zwraca uwagę korzystna sytuacja demograficzna podregionu wrocławskiego. Pomimo wieloletnich już działań zmierzających do poprawy sytuacji społeczno-gospodarczej w podregionie wałbrzyskim (np. utworzenie w 1997 r. Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej) w dalszym ciągu wyraźnie odstaje on od średnich wielkości właściwych dla całego województwa.

Literatura

Bank Danych Regionalnych, GUS, <http://www.stat.gov.pl>.

Mielczarek A., *Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach handlowych*, Wydawnictwo Instytutu Logistyki i Magazynowania, [Logistyka.net.pl](http://www.logistyka.net.pl), <http://www.logistyka.net.pl>.

Pięćsetka Polityki 2009, „Polityka” 2010, nr 19.

Rocznik Statystyczny Województwa Dolnośląskiego 2009, Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Wrocław.

Województwo Dolnośląskie. Podregiony. Powiaty. Gminy 2009, Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Wrocław 2009.

SOCIO-ECONOMIC RELATIONS IN LOWER SILESIA SUBREGIONS

Summary: The article analyses socio-economic situation in Lower Silesia subregions. They are classified according to the Nomenclature of the Territorial Units for the Statistical Aims (NTS) on the level NTS 3. It also tries to show the inner diversity taking place in the region. The following quantities are studied: the expenditure and the income of budget per one inhabitant, the rate of registered unemployment, gross average monthly salary, the number of registered subjects and the newly registered units in the National Official Business Register REGON, money spent on the investments and gross value of fixed assets in enterprises and the birth rate and migrations. For this research the spatial sets of data valid for the year 2008 have been gathered.